

Utbildningsutskottets betänkande

1980/81: 7

med anledning av motion om studieomdömet inom folkhögskolan

Motionen

1979/80:1325 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen omprövar 1977 års beslut om normeringsinstrument för landets folkhögskolor och uttalar att studieomdömena inom folkhögskolan bör avskaffas.
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om att ett alternativ till studieomdömena utarbetas i samarbete med Sveriges folkhögskoleelevers förbund, lärarnas organisation och skolöverstyrelsen.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt folkhögskoleförordningen (35 §) beslutar styrelse för folkhögskola huruvida studieomdöme skall kunna ges till studerande vid viss längre kurs vid skolan. Studieomdöme ges därvid till en studerande endast om han eller hon själv begär det. Som studieomdöme får endast användas något av uttrycken Mindre god, God, Mycket god eller Utmärkt. Studieomdöme bestäms av skolans lärarråd.

Den som genom studier vid folkhögskola skaffat sig sådan utbildning som motsvarar minst tvåårig linje inom gymnasieskolan och som har kunskaper i svenska och engelska motsvarande minst två årskurser på någon linje i gymnasieskolan har allmän behörighet till högskoleutbildning (5 kap. 15 §, högskoleförordningen). Vid urval till utbildningslinje förs sökande som har allmän behörighet genom folkhögskolestudier till en särskild kvotgrupp, grupp III (5 kap. 25 §). När företräde bestäms mellan sökande inom denna kvotgrupp räknas poäng för studieomdömet och poäng för arbetslivserfarenhet (5 kap. 30 §).

För att göra studieomdömen från olika folkhögskolor jämförbara skall skolöverstyrelsen (SÖ) ställa ett normeringsinstrument till folkhögskolornas förfogande (prop. 1976/77: 55, UbU 1976/77: 30, rskr 1976/77: 318). SÖ har valt att för detta ändamål erbjuda skolorna att för grupprovet använda högskoleprovet, som annars är avsett som ett individuellt, frivilligt studielämplighetsprov för sökande med enbart arbetslivserfarenhet som behörighetsgrund.

Remissyttranden

Yttranden över motionen har inhämtats från universitets- och högsko-

leämbetet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ) och Svenska folkhögskolans lärarförbund (SFHL).

UHÄ anser att om de graderade studieomdömena avskaffas måste en annan metod införas för meritvärdering av sökande till högskolan med folkhögskola som behörighetsgrund. Detta skulle ställa de folkhögskolestuderande inför en i viktiga avseenden annorlunda urvalssituation än för närvarande och göra det i och för sig frivilliga, individuella högskoleprovet mer eller mindre obligatoriskt för dem. UHÄ erinrar om att UHÄ den 12 juni 1980 fått regeringens uppdrag att pröva möjligheterna att låta kvotgrupp III för de folkhögskolestuderande utgå ur antagningssystemet, dock med bibehållande av studieomdömet som meritvärderingsgrund.

SÖ erinrar om att varje enskild folkhögskolas styrelse avgör om studieomdöme skall ges och att studieomdöme delas ut endast om den studerande begär det. SÖ påpekar att studieomdöme sätts av lärare som har en i skolsammanhang ovanligt mångsidig erfarenhet av de studerande. SÖ har ställt medel till förfogande för arbete inom en grupp för utveckling av alternativ till studieomdömet. I gruppen finns representanter för SÖ, SFHL och Sveriges folkhögskoleelevers förbund. Detta arbete har ännu inte resulterat i något förslag.

Till dess att nya förutsättningar föreligger anser SÖ att studieomdömet skall finnas kvar och att några ytterligare åtgärder för att utarbeta alternativ inte behövs.

SÖ anser vidare att högskoleprovet även fortsättningsvis bör ställas till skolornas förfogande som normeringsinstrument. Ingen folkhögskola har enligt SÖ fört fram att denna användning av högskoleprovet skulle ha påverkat kursinnehåll och kursuppläggning. Provets frihetsinskränkande effekt torde, menar SÖ, begränsa sig till att det hindrat vissa skolor att fortsätta använda för höga skalor till förfång för studerande från andra folkhögskolor.

Enligt SFHL:s uppfattning skall studieomdömet finnas kvar i sin nuvarande form till dess annat alternativ visar sig acceptabelt. Genom enkäter åren 1978 och 1980 har SFHL funnit en klar majoritet bland medlemmar och lokalavdelningar för ett bibehållande av studieomdömet, som bedöms som det bästa urvalsinstrumentet vid uttagning till högre studier. SFHL:s ombudsmöte har dock gett förbundsstyrelsen i uppdrag att utveckla ett system med kompletterande meriter. Under tiden bör SÖ, SFHL och Sveriges folkhögskoleelevers förbund arbeta vidare med metoder att förbättra jämförbarheten.

Vid en uppvaktning inför utbildningsutskottet den 18 mars 1980 har representanter för Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF) framfört synpunkter i ärendet.

Utskottet

Riksdagen bör enligt motion 1979/80:1325 ompröva 1977 års beslut om normeringsinstrument för landets folkhögskolor och uttala att studieomdömet inom folkhögskolan skall avskaffas (yrkande 1). Vidare bör riksdagen hos regeringen hemställa att ett alternativ till studieomdömet utarbetas i samarbete mellan skolöverstyrelsen (SÖ), Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF) och lärarnas organisation (yrkande 2). Motionärerna anför att betyg och omdömen är en negativ företeelse inom skolväsendet, som bör avskaffas och ersättas med intyg om genomgången kurs. Motionärerna anser vidare att normeringsinstrumentet för folkhögskolorna har påverkat kursuppläggning och kursinnehåll och inskränkt folkhögskolans frihet.

Motionen har remitterats till universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ) och Svenska folkhögskolans lärarförbund (SFHL).

SÖ och SFHL anser att studieomdömet tills vidare skall finnas kvar i sin nuvarande form, då det ännu inte finns något acceptabelt alternativ och då studieomdömet behövs som urvalsgrund för högre studier. Enligt UHÄ skulle ett avskaffande av de graderade studieomdömena göra det nödvändigt att införa en annan metod för meritvärdering. Detta skulle ställa de folkhögskolestuderande inför en annorlunda urvalssituation där genomgång av det frivilliga högskoleprovet skulle kunna bli obligatoriskt. UHÄ och SÖ erinrar om att regeringen uppdragit åt UHÄ att pröva möjligheten att låta de folkhögskolestuderandes egen kvotgrupp III utgå ur antagnings-systemet, dock med bibehållande av studieomdömet som meritvärderingsgrund.

Utskottet anser liksom remissinstanserna att om de som har allmän behörighet till högskolestudier genom utbildning vid folkhögskola också skall kunna använda sina folkhögskolestudier som merit vid urval till högskoleutbildning måste det finnas en godtagbar grund för detta urval. Studieomdömet fyller denna funktion och kan därför i dag inte avskaffas.

Vid riksmötet 1976/77 uttalade utskottet (UbU 1976/77: 30) att det inte kan vara till nackdel för folkhögskolan och dess elever att det finns ett normeringsinstrument som kan tjäna till ledning då studieomdömet skall bestämmas. Utskottet anförde vidare att det var medvetet om att ett normeringsinstrument förutsätter elevernas medverkan och att vissa svårigheter kan vara förknippade med det. Utskottet erinrade dock om att motsvarande system redan användes inom andra skolformer. Utskottet har inte funnit anledning ändra denna sin tidigare uppfattning. Utskottet vill också erinra om att det enligt SÖ:s remissyttrande inte från någon skola förts fram att användningen av högskoleprovet skulle ha påverkat kursinnehåll och kursuppläggning.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1979/80:1325.

Som framgår av remissyttrandena pågår arbete dels i samverkan mellan SÖ, SFHL och SFEF, dels inom SFHL med att undersöka om det går att utveckla alternativ till studieomdömet som urvalsgrund för högre studier. Någon åtgärd från riksdagens sida i denna fråga finner utskottet inte påkallad, varför även yrkande 2 i motion 1979/80:1325 bör avslås av riksdagen.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande studieomdömet inom folkhögskolan och normeringsinstrument för detsamma avslår motion 1979/80:1325 yrkande 1.
2. att riksdagen beträffande åtgärder för att utarbeta ett alternativ till studieomdömet avslår motion 1979/80:1325 yrkande 2.

Stockholm den 6 november 1980

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Bengt Wiklund (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Sven Johansson (c), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydén (m), Kerstin Göthberg (c), Karl-Erik Häll (s), Jörgen Ullenhag (fp), Gunnel Liljegren (m), Torsten Karlsson (s), Larz Johansson (c), Lars Svensson (s) och Olle Grahn (fp).